

In terms of my own pictorial experience I believe that abstraction faces no limits to expansion and extension, either in the direction of magnification or of reduction. It is innately well suited for growth.

Frank Stella, Working Space 1986

EN SPILLESTRATEGI, EN STRENG RAMME

Om Per Formos serier Figur og Metamorfoser

Utgangspunktet for begge seriene er et grid, et rutenett. Gridet har hatt enorm betydning for klassisk modernisme i maleriet - både kvantitativt, kvalitativt og ideologisk (jfr. Rosalind Krauss). Det er utallige malere som har benyttet det, som Piet Mondrian eller Agnes Martin. Gridet har også gitt en illusjon av at maleriet fjernet seg fra landskapsskildringer og gjengivelse av en virkelighet - at det ikke refererer til noe annet enn seg selv - og det har derfor vært ideologisk viktig. Per Formo maler seg dermed gjennom en lang abstraksjonstradisjon, som starter på slutten av 1800-tallet og fortsetter gjennom hele 1900-tallet. Bildene har tydelige referanser til bl.a. Frank Stella, Jasper Johns og Ellsworth Kelly. Referansene er mange, men ikke påtrengende. De er der, gir visse rammer og muligheter - og et repertoar som spenner fra klassisk modernisme via minimalisme, neo-dada og popkunst til op art, et repertoar som hele tiden kan utvides, varieres. Mange, høyst ulike samtidsmalere har gått inn i en aktiv diskurs med denne tradisjonen, som Jonathan Lasker, Marianna Uutinen eller Jon Arne Mogstad.

Samtidig viser Formos bilder en bevegelse bort fra det klassiske flatemaleriet. Noen varianter kan minne om Bridget Rileys «landskapsmalerier», andre gir assosiasjoner til Don Judds kuber. Noen kan til og med ha mye til felles med tekstilkunst eller origami. Formalisten Clement Greenberg, som argumenterte sterkt for flatet som maleriets særtrekk, ville neppe bifalt Per Formos malerier.

Ingen av maleriene er lett tilgjengelige. De krever en innsats fra tilskueren, en vilje til fordypning, en vilje til å utholde: Enkelte bilder er faktisk direkte ubehagelige å se på, noen befinner seg et sted mellom lyst og smerte. Fargene kan iblant virke giftige, sjelden harmoniske. Skjønnhet er ikke irrelevant i disse bildene, men den er ikke klassisk harmonisk, den er iblandet smerte: Bildene provoserer øyet. Likevel fascineres vi av dem. Likevel fungerer de. De glipper unna for oss når vi prøver å fastholde dem, de er visuelt vanskelige å forholde seg til, men de fungerer.

Per Formo er musiker og billedkunstner, og det er mye musikk i maleriene. Han fanger også inn enkelte komponisters måte å arbeide på, med variasjoner over et grunntema. De to seriene er konstruert over hver sin grunnform, som vi kanskje eller kanskje ikke får tak i etter en tids strev: Geometriske forhold analyseres, anskueliggjøres - og skjules igjen. For selv om vi presenteres for «fasiten» i form av mønstre og strukturer, er det ikke gitt at vi umiddelbart kjenner den igjen i maleriene, og det er heller ikke gitt at vi klarer å fastholde grunnmønsteret mens vi ser på de ulike variantene.

Per Formo arbeider uhyre strengt og presist med sine prosjekter, idet han gir seg selv visse regler å følge. Han har arbeidet med Metamorfoser i ca. fire år, både som skisser og som realiserte bilder i ulike formater. Figur ble påbegynt høsten 1997 som blyanttegninger, vinteren 1997/98 laget han fargeversjoner av 4-5 bilder, og de siste to årene har han jobbet videre på Mac med serien. De første versjonene av Figur er senere blitt endret.

Datamaskinen er et godt redskap, og gir muligheter til å teste ut farger og varianter raskt. Maleriet blir resultatfiksert, man kan peke og klikke, endre utallige ganger. Hva gjør dette med vårt syn på maleriet? På tidsaspektet? Vi forbinder ofte maleri med en langsom prosess, en «langsomhetens estetikk». Hva har vi å gjøre med her? Man kunne tro at den lengste fasen tilbringes foran skjermen. Men den lengste tiden/fasen er foran de ulike utkastene: vurderende/reflekterende og utprøvende den estetiske virkning. Så selv om datamaskinen gjør deler av arbeidsprosessen raskere, bruker Formo fortsatt lang tid, han bryter ikke med «langsomhetens estetikk». Snarere tvert imot, kanskje tar ting enda lenger tid? Det tilsynelatende lettvinne ved en aktiv bruk av datamaskinen gjør at han faktisk får et langt større materiale å forholde seg til, mange flere skisser og utkast. Formo sier selv at datamaskinen innebærer en utfordring til - og en skjerpelse av hans kritiske sans. Dataverktøyet gjør det vanskeligere å være maler. Den digitale teknologien og de digitale bildene er blitt allestedsnærværende i vårt samfunn - her infiltrerer de maleriet. Men kanskje tilfører de det noe også.

Men selv om det er maleriene som vises på en utstilling, er det ikke alltid maleriet som kommer til slutt i prosessen. Og det er heller ikke nødvendigvis slik at vi har å gjøre med en hierarkisk ordning der det digitale bildet rangeres øverst og maleriet bare blir en etterligning. Prosessen er iallfall toveis: Maleriet blir ikke alltid malt nøyaktig etter utskriftene, og det hender også at det digitale «forbildet» endres etter det malte bildet. Formatet er likegyldig, det «samme» maleriet kan lages i flere formater og flere eksemplarer. Dette bringer oss over til spørsmål etter det originale eller autentiske kunstverket. Hvor er originalen? Er det bildet på skjermen, papirutskriften eller maleriet på veggen? Kunne datamaskinen vært stilt ut og publikum bladd seg gjennom de ulike variantene på skjermen? Hva slags opplevelser og erfaring ville det i så fall gitt publikum? De ville ikke møte de «samme» bildene selv om de ser like ut: Malerier som fysiske objekter på en vegg er kvalitativt forskjellige fra bilder lagret som digital informasjon og fremvist på en skjerm. Det er et interessant forhold mellom det digitale og det analoge i Formos arbeid.

Per Formo har gitt seg selv en spillestrategi, en streng ramme. Spillet har regler, men utallige variasjonsmuligheter. Det kan minne om en sonette; den strengeste verseformen man kan tenke seg, men der nettopp strengheten kan gi et unikt spillerom og la oss gjøre ting vi ellers ikke ville ha gjort. Eller vi kan sammenligne med tankespill som sjakk og bridge. Systemene er utallige, variasjonsmulighetene likeså - men noen regler må vi ha, og jo mer vi kan om spillet, desto mer utfordrende blir det.

Hege Charlotte Faber, juli 2000